

Framtidstro sedan 1919

Innehåll

Förord	3
Från telegram till mobil	5
En miljon i väskan	8
Språkförbistring	11
"Vi tog strid för flyktingarna!"	12
"Jag glömmer aldrig Maria!"	15
Hissen var Annas hem	17
Mellan två stridande parter	21
De stora tog hand om de mindre	25
De var ju hans syskon	29
"Nu behandlas barnen bättre"	34
Kameler räddar familjer i öknen	36
"Det är viktigt att bygga långsiktigt"	40
"Häftigt med lokalt engagemang"	42
Alemitu bor inte längre i helvetet	44
När barnporren kom på agendan	47
När vi smugglade in väskor i FN-huset	49
Det finns alltid hopp	52

Förord

Den 19 november i år firar Rädda Barnen 90 år. Genom en rad personliga berättelser från några av de många tusentals människor som under åren gett av sitt engagemang, stöd och tid, vill vi ge dig en glimt av Rädda Barnens själ och hjärta. Det handlar om en värld där barn inte bara överlever, utan får ett liv värt att leva.

Rädda Barnen startades redan 1919 av en orädd och målmedveten kvinna, Eglantyne Jebb, som såg att de oskyldiga barnen i ett krigshärjat Europa for illa. Det var efter första världskrigets handelsblockad och nyheterna om tre miljoner svältande barn i Europa fick henne att reagera. Den 19 maj 1919 arrangerade hon ett massmöte i Albert Hall, vilket blev startskottet för Save the Children Fund. Eglantyne Jebb insåg att samhället måste förändras för att barn skulle få det bättre och hon var en av de första att formulera begreppet "barnets rättigheter".

Kort tid efter startades också Rädda Barnen i Sverige av fem visionära kvinnor – Elin Wägner, Anna-Lenah Elgström, Ellen W Palmstierna, Gerda Marcus och Fanny Wilamowitz-Moellendorff. Under 1970-talet omvandlades Rädda Barnen till en modern biståndsorganisation och alltmer av resurserna gick till att förändra situationen för barn i utvecklingsländer. 1999 beslutade Rädda Barnen att gå med i the International Save the Children Alliance – en paraplyorganisation av 27 medlemsorganisationer som tillsammans arbetar både med akuta insatser i krig och katastrofer och med långsiktigt påverkansarbete.

Men vilka är vi egentligen som jobbar för barnen, med insamling i lokalföreningar runt om i Sverige, via lokala samarbetspartner på fältet i Uganda till påverkan i FNs Generalförsamling i New York? I den här boken möter du människor som arbetar eller har arbetat på Rädda Barnen och som delar med sig av sina personliga berättelser. Följ med bakom kulisserna hos en 90-åring som oförtrutet fortsätter kampen för ett fullvärdigt liv för alla barn.

Elisabeth Dahlin
Generalsekreterare Rädda Barnen

Från telegram till mobil

Love Almqvist, anställd mellan 1975 och 2009

När jag kom till Sydkorea för Rädda Barnens räkning i maj 1970 – en häftig upplevelse för en drygt 25-årig ung man på sitt första utlandsuppdrag – var det brev och möjligen telegram som gällde. Ett brev kunde nå adressaten inom en vecka, ungefär som idag. Ville man skicka ett brådskande meddelande fanns telegram, men då skulle det verkligen vara något viktigt. Ofta satt man och räknade ord eftersom taxan varierade beroende på längden. Billigast var telegram på sju ord, inklusive adressen. Rädda Barnen hade telegramadress RADDABARNEN. Det gick att ringa till och från Sydkorea, men då fick man beställa samtalet i förväg hos en utlandstelefonist. I Korea behövde man ibland ringa och påminna ett par gånger tills man småningom fick samtalet. Det gick via satellit med någon sekunds fördröjning när man pratade, så det ekade konstigt.

Några år senare hamnade jag ute i bushen i Etiopien, där jag bodde och arbetade för Rädda Barnen i 1,5 år. Vi hade ingen telefon alls, däremot radiokommunikation två

gångar om dagen med Sidas kontor i Addis Abeba. I grannbyn Doni, cirka en halvmil bort fanns en ”telefonstation”. Det vill säga det fanns ett hus med en telefon, där man via en operatör kunde beställa samtal även till Sverige. När han väl fanns på plats. Sedan var det ju inte alltid man kunde ta sig till Doni. Under regntiden till exempel, försvann den vanliga dammiga vägen och ersattes av en såphal dito, och torrfloder översvämmades. De blev kanske någon meter djupa och gick inte att forcera ens med fyrhjulsdrift.

Det fanns en enda telex, ett sätt att skicka skrivna meddelanden, på Rädda Barnens huvudkontor i Stockholm. När det inträffade en katastrof i början av en långhelg kunde det ligga några 10-tal meter utskrivna telex på golvet. Det som inte skrivits ut var förlorat.

Nu gör jag ett långt hopp till 2004 och till Rädda Barnens årsmöte i Ronneby, för att säga något om teknikens framsteg och dess betydelse. Det året hade jag en av mina söner i inbördeskrigets Kongo. Han var i FN-tjänst och var mycket ute och rörde på sig. Han hade ett kongolesiskt mobilabonnemang och befann sig i staden

Bukavu. Jag såg nyheterna på TV med ett filmat avsnitt från striderna i staden och ringde upp honom. Han och hans kamrater hade suttit och tryckt på golvet i ett hus i staden. Stack de upp huvudet över fönsterkarmen kom det en kulkärve in genom fönstret. Oroligt, men det kändes i alla fall bra att det var 2000-tal så att jag kunde prata med honom direkt.

En miljon i väskan

Björn Westlund anställd mellan 1983 och 1995. Ledamot i Rädda Barnens styrelse sedan 2008

Jag var med och byggde upp Rädda Barnens verksamhet i flera latinamerikanska länder, som Chile, Peru, Argentina och Paraguay. Det var lite speciellt och en utmaning, alla dessa länder var ju militärdiktaturer utom Peru. Det var en svår situation – hur arbetar man i en diktatur egentligen?

I Chile gav Rädda Barnen stöd till en helt enastående organisation, som förkortat heter PIDEE. Mitt i den fruktansvärda situation som rådde i Chile, med ett enormt förtryck och folk som försvann spårlöst, så gav den här organisationen stöd till barn som varit vittne till eller själva utsatts för misshandel och tortyr av myndigheterna. Det handlade om tusentals barn och unga. Maria Eugenia Rojas hette kvinnan som var chef för organisationen och hon ledde en otroligt duktig personal.

För många barn var PIDEE det enda andningshållet,

de var verkligen en demokratibärare mitt i detta helvete. Barn som utsatts för våld fick gå i terapi här. De fick stöd både fysiskt och psykiskt och för dem var PIDEE en viktig fristad. Organisationen hyrde ett hus för sin verksamhet, men när ägaren till huset började trakasseras av diktaturen insåg de att de måste köpa loss huset för att kunna fortsätta sin verksamhet. Eftersom jag representerade Rädda Barnen som finansierade deras arbete, lyckades jag få igenom ett större bidrag till huset från Rädda Barnen och SIDA. Men för att det skulle fungera måste jag få in pengarna i Chile, utan att myndigheterna upptäckte att jag hade 115 000 dollar i kontanter i väskan. Upptäckte de mig riskerade jag att fängslas. Jag minns känslan av detta enorma ansvar, att ha en väska med så mycket pengar, och att jag bara måste lyckas ta mig igenom tullen utan att någon bad att få titta i den.

Min räddning var nog att jag kunde hålla en låg profil. Jag hade redan besökt landet flera gånger och det gjorde nog att jag vann förtroende. Men på PIDEE var de oroliga, de här pengarna var barnens enda räddning, annars skulle arbetet läggas ned. När jag såg dem på flygplatsen, på

andra sidan tullen, lyste nervositeten i deras ansikten. När jag så släpptes igenom var deras lättnad enorm. De var så tacksamma för Rädda Barnens hjälp med att köpa huset, där PIDEE än i dag bedriver sin verksamhet, över 30 år senare.

Rädda Barnen bidrog med mycket för de utsatta barnen under diktaturen i Chile. Maria Eugenia Rojas ska ha all heder för sin kamp och allt det arbete hon har gjort för så många barn genom åren. Och Michelle Bachelot, som var läkare och på den tiden ansvarade för den medicinska verksamheten på PIDEE, hon gjorde ett mycket viktigt arbete för barnen. Idag är hon Chiles president, och en mycket uppskattad sådan.

Människorna som arbetar i våra projekt är verkligen hjältar. De är starka och lyckas genom hårt och envetet arbete förändra även i underläge och förtryck. När man arbetar för något man tror på, då finns det ingen gräns för vad man som individ kan åstadkomma. Det här engagemanget för att rädda och skapa något för andra, det är helt fantastiskt.

Språkförbistring

Mali Nilsson, anställd sedan 2001

Det här hände i Bangladesh, påsken 2002. Rädda Barnen höll för första gången i en stor regional workshop om aga mot barn – och aga heter ju ”corporal punishment” på engelska.

Mitt under mötet avbryts vi plötsligt bryskt av att det bengaliska nationalgardet rusar in i våra lokaler. De är upprörda och tror att vi håller på att straffa en korpral. Det var så de tolkade ”corporal punishment”. Framför oss har vi åtta tjocka bengaliska militärer som vill stoppa hela Rädda Barnens viktiga workshop.

De blev ganska snopna när vi redde ut missförståndet, och förklarade att det här handlar om barn, inte korpraler, och att vi jobbade med alternativ till aga och att få till lagförändringar så att barn i hela världen ska slippa bli slagna.

”Vi tog strid för flyktingarna”

Michaela Sjögren Cronstedt, anställd sedan 1987

Jag var i Genève på ett möte med olika frivilligorganisationer om hur vi skulle kunna samarbeta bättre i flyktingfrågor, när jag blev uppringd av Rädda Barnens huvudkontor i Stockholm. Det var Rädda Barnens flyktingombudsman som bad mig komma hem genast. Man hade fått reda på att fem ensamma flyktingbarn fanns i en kyrka i Halmstad. Jag tog genast flyget hem. Det var något ganska ovanligt då, att barn kom ensamma som flyktingar till Sverige. Polisen i Halmstad hade order att direktavvisa barnen och min uppgift var att undersöka om det verkligen fanns skäl att avvisa dem – och se till att deras rättigheter inte kränktes.

Kyrkan var modig, de släppte in oss som var från Rädda Barnen, men inte polisen. När vi tittade närmare på ärendet såg vi att polisen hävdade att Sverige var så kallat tredjeland och därför skulle barnen avvisas till det land de först hade kommit till. Rädda Barnen förhandlade med polisen, ordnade ett ombud för barnen och lyckades skjuta på avvisningen.

Ärendet fick mycket uppmärksamhet, pressen var på plats och vi blev intervjuade. Det var min första intervju med pressen. Då låg Rädda Barnen på Tegeluddsvägen vid Gärdet i Stockholm och i artikeln var det en bild på både Rädda Barnens kontor och de utvisningshotade barnen. Men när jag läste mitt citat i tidningen frös jag till is. Där stod det att jag sagt att barnen inte hade tillräckliga humanitära skäl för att få stanna i Sverige. Det stämde ju inte, jag var helt felciterad! Vad skulle mina chefer tycka nu, nyanställd som jag var. Och vad var det jag hade sagt till media egentligen?

Det jag egentligen sagt var att ärendet inte handlade om humanitära skäl överhuvudtaget, utan om de passerat flera länder innan de kom till Sverige. Polisen misstänkte att de hade passerat ett annat land och stannat där en viss tid innan de kom till Sverige och då var det i själva verket det landet som hade ansvaret för barnen. Men barnen själva sa att det inte var sant och därför var det vår uppgift att kämpa för deras rätt att få stanna i Sverige.

Vid den här tiden, i slutet av 80-talet, började vi driva frågan om ensamkommande flyktingbarn starkt på Rädda

Barnen. Ett minnesvärt tillfälle var den gången en stor grupp flyktingar ockuperade Rädda Barnens reception. De var så frustrerade och förtvivlade över att inte få hjälp av samhället i sina flyktingärenden att de såg det här som sin enda utväg. Vår dåvarande generalsekreterare, Thomas Hammarberg, fick till slut gå ut och förhandla med dem. Han lovade att Rädda Barnen skulle ta sig an deras ärende och ställa krav på myndigheterna och Sveriges regering att följa de flyktingkonventioner som Sverige skrivit under.

Det var så häftigt att de kom till oss på Rädda Barnen, och helt enkelt satte sig här för att visa sitt missnöje. Då kände jag att vi var nära verkligheten. Det kändes bra att det var öppet hos oss för dem och att de kände att de kunde komma till oss. Det här ledde till att flyktingfrågan, som var relativt ny på den tiden, började debatteras allt mer i Sverige. Och just de här flyktingarna kunde vi till slut hjälpa fram till en lösning som de kunde acceptera.

”Jag glömmer aldrig Maria”

Lisbeth Helleberg, anställd mellan 1979 och 2003

Vad våld och krig kan göra ett barn förstod jag en dag i flyktinglägret Bethania i El Salvador. Jag var där för Rädda Barnens räkning 1986, då hade ett blodigt inbördeskrig rasat i fem år, mellan landets militär och gerillan. I flyktinglägret träffade jag Maria, som var tio år då. Jag och ett filmteam följde henne i hasorna en hel dag och jag pratade mycket med Maria och frågade ut henne om allt som tänkas kan för att få material till filmmanuset.

Maria var en ovanlig liten flicka, ganska tuff och aggressiv, hårdhänt mot både sina lekkamrater och sin älskade katt. Maria berättade mycket om sin mormor som hon tyckte jättemycket om. Hon berättade att hon hälsade på henne varenda dag och att de gjorde en massa saker tillsammans. Det bästa Maria visste var att se på TV, ”när farbröder slår varandra” som hon sa. Maria gick i första klass i skolan i flyktinglägret – för tredje gången i rad. På tre år hade hon inte lyckats lära sig att skriva alla bokstäver. Hon hade mycket stora koncentrationssvårigheter och satt mest och

småsjöng när hon skulle skriva tomat och potatis i skrivboken.

När jag till sist skulle lämna lägret bad jag att få prata med Marias mamma, som hette Santos. Då fick jag reda på att Marias mormor var död. Skjuten av militären tillsammans med sin man och Marias storsyster och Santos egen syster och hennes sex barn. Militären hade helt enkelt stormat mormoderns hus, i sin jakt på gerillasympatisörer. De sköt utan att fråga. Maria var sex år då och det som hände den dagen förändrade hennes liv totalt. Efter den dagen var hon sig inte längre lik.

Maria fick mycket hjälp av psykologer och socialarbetare i lägret. Men när jag träffade henne, så hade de inte lyckats hjälpa henne att bearbeta allt det som hade hänt. Efter drygt tre år var hon fortfarande chockskadad och levde delvis i sin egen värld. Hon fick mycket hjälp, men inget rädde på hennes svåra trauma.

Maria glömmer jag aldrig och hade jag inte insisterat på att få prata med hennes mamma hade jag aldrig förstått vad kriget gör med barnen och deras framtid.

Hissen var Annas hem

Christina Hagner, anställd sedan 1997

När jag och en kollega i mitten av 90-talet besökte Rumänien med uppdrag att undersöka om det förekom barnsexhandel besökte vi tillsammans med rumänska Rädda Barnen justitiedepartementet. Vi berättade om vår oro för en ökad sexhandel och fick svaret att ”nej då, vi rumäner tycker om våra barn, sådant händer inte här”. Tyvärr visade de sig ha fel. Några dagar senare följde vi med studenten George, som arbetade som volontär för Rädda Barnen, till den stora järnvägsstationen i Bukarest. Där patrullerade han tillsammans med andra volontärer för att försöka hjälpa de många gatubarn som levde där. Många sniffade starka droger för att stå ut med sina liv och deras hjärnor var helt förstörda. Rädda Barnen satsade på de barn som var minst förstörda, för det var de barn som kunde hjälpas. Vi frågade George om barnen utnyttjades sexuellt och om det fanns pedofiler där, runt stationen. Men han hade varken sett eller hört talas om något sådant. Även han hade fel skulle det visa sig.

Trots små medel lyckades Rädda Barnen i alla fall stötta barnen och de kunde hjälpa flera av dem att flytta hem igen. Det var så starkt att se på när George kom in på stationen och alla barn rusade fram till honom för att hälsa och prata. Han var som Jesus. De ville hålla både honom och oss besökare i handen. Kanske för att få känna lite närhet.

Jag träffade på en liten tjej som hette Anna på stationen i Bukarest. På dagarna gick hon i skolan som andra barn, och på nätterna bodde hon på stationen. Hon hade fått en skolväska av Rädda Barnen och på kvällarna försökte hon göra sina läxor inne i det stora stationshuset. Det var gripande att se henne, hur hon kämpade. På nätterna hade hon hittat en alldeles egen sovplats, i en hiss som hon stannade genom att trycka på nödstopp. På det sättet kunde hon känna sig trygg och slippa bli bestulen eftersom ingen använde hissen nattetid. Så fort någon tryckte på hissen och den satte igång vaknade hon och då var det dags att kliva upp. Den här hissen var hennes hem. Vi fick veta att hon fyllde år när vi var där och bestämde oss för att köpa henne en present. Men vad skulle vi köpa, som hon inte riskerade att bli bestulen på direkt? Det blev

en varm tröja. Vi resonerade oss fram till att det var bäst med en present hon kunde ha på sig, istället för något löst som en mössa som någon kunde ta ifrån henne.

Precis utanför stationen levde barn i kloakerna, under jorden, för där var det åtminstone varmt. George berättade för oss att barnen höll till i utrymmet runt rören och där hade de sina få ägodelar. En gång ville de visa George sitt hem, som de kände att de i alla fall gjort det så hemtrevligt som det gick. Men George sa till dem, med glimten i ögat, att städa först om han skulle komma på besök, så som man gör i vanliga hem. Och det gjorde de och var så stolta över att få besök.

Efter vårt besök började George fråga barnen om de blev utnyttjade och det visade sig snart att våra farhågor varit riktiga. Det var en viktig insikt att fråga barnen själva. Just de här barnen berättade inget om man inte frågade dem. Och de hade väldigt mycket att berätta. Första gången jag skrev för Rädda Barnens tidning Barn skrev jag om Östeuropa och just de här barnen. George och hans rumänska kollegor återkom två år senare till Världskongressen mot barnsexhandel i Stockholm men en rapport som beskrev hur barnen kring stationen

utnyttjades sexuellt att både utländska och inhemska förövare. Problemen kom upp på bordet och myndigheterna började agera.

Volontären George är idag anställd på rumänska Rädda i Rumänien. När jag besökte Bukarest förra året berättade han att det ser helt annorlunda ut på stationen idag. Socialarbetare fångar upp utsatta barn och skickar tillbaka dem till sina familjer eller placerar dem. Så lyckligtvis ser man inte barn som bor i kloakerna eller i hissarna på stationen längre.

Mellan två stridande parter

Björn Westlund, anställd mellan 1983 och 1995. Ledamot i Rädda Barnens styrelse sedan 2008

När Rädda Barnen byggde upp sitt arbete i Peru på 80-talet var det ett land fullt av konflikter. Sendero Luminoso var en mycket radikal befrielse rörelse som utförde attentat och skapade zoner av krig och väpnad konflikt. Vi var mycket oroliga för vad som hände i området Ayacucho, där två krigande parter stod mot varandra, militären och Sendero Luminoso. Vi lyckades förhandla med de båda parterna att Rädda Barnen skulle få ha kanaler in i det ockuperade området, så att åtminstone skolorna kunde få fortsätta fungera. Vår uppgift var bland annat att föra in skolmaterial och mediciner.

Men man måste förstå att situationen i landet var otroligt spänd vid den här tiden. Läget var verkligen allvarligt och folk var livrädda för attentaten, som redan dödat många. Dessutom bröts strömmen med jämna mellanrum. Det var ingen enkel situation för Rädda Barnen att arbeta i ett

område helt ockuperat av två parter som var i krig med varandra.

Ett exempel på det är hur det faktiskt gick till när vi förhandlade oss till tillstånd att arbeta i området. ”Man vill tala med er” sa en man, och plötsligt fick jag en huva över ansiktet och leddes till en bil. Den körde i timmar och vi bytte bil minst två gånger. När vi äntligen stannade leddes jag till ett rum och huvan slets av mig.

När jag försökte vänja ögonen vid ljuset såg jag en stor fana framför mig med en symbol jag kände igen. Beväpnade män med huvor stod på båda sidor om mig. Det var Sendero Luminosos män och under en hel timme läste en av männen upp en text med ideologiskt innehåll. ”Vi är emot all verksamhet som ni bedriver, men tycker ändå att det ni gör för barnen är viktigt i den situation vi är i. Vi tillåter det ni gör, trots att vi är emot det” var den lilla del som handlade om Rädda Barnen i det långa politiska budskapet. Plötsligt tog mannen av sig huvan, som fram till dess dolt hans ansikte, och utbrast; ”får jag ge dig en revolutionär kram”. Efter kramen försvann han

hastigt iväg igen med sina livvakter, och jag fick på nytt en huva på mig och fördes bort.

Det var en stor lättnad att Rädda Barnen fick tillåtelse att jobba där eftersom barnens behov av stöd var stora.

Tidigare hade vi inte vågat, eftersom Sendero Luminoso hotat spränga skolor om de såg frivilligorganisationer i området. Så vi satte igång med vårt arbete, åkte ut till de små byarna och fick igång lärare i undervisningen igen och delade ut skolmaterialet vi hade med oss. Men plötsligt en kväll sprängdes två av våra bilar som stod parkerade.

Trots överenskommelsen om att vi inte skulle attackeras. Det bara small! Vi försökte bedöma situationen. Skulle vi bli tvungna att sluta arbeta i området? Vi bestämde oss för att ligga lågt och se vad som skulle hända.

Kvällen efter knackar det på dörren till vårt kontor. Där stod två unga killar som ursäktande sa att de skickats till oss av sin kommandant, ledaren för Sendero Luminoso. ”Det var vi som sprängde era bilar.” De skyndade sig att tillägga att de trott att det var militärens bilar, det hade varit lite svårt att se i mörkret. Men deras kommandant

hade lovat att när de segrat i konflikten, då skulle Rädde
Barnen få två nya bilar.

När jag frågade dem om vi kunde fortsätta vårt arbete i
skolorna svarade de ja och det var det enda som betydde
något då.

De stora tog hand om de mindre

Lisbeth Helleberg, anställd mellan 1979 och 2003

I slutet av 1987 kom stora skaror av ensamma flyktingpojkar från Sudan till Pignudo i sydvästra Etiopien. 15 000 ensamma pojkar i åldrarna 6–18 år chockade biståndsvärlden.

Jag mötte dessa pojkar i februari 1988 då jag reste ned med ett fraktplan som var lastat med förnödenheter till pojkarna. Jag har sett mycket under många resor, men aldrig någonsin hade jag sett något så eländigt som de här pojkarna. Utmattade, svältande, sjuka. Många mådde väldigt, väldigt dåligt. Det går nog inte riktigt att föreställa sig vad de hade varit med om. Månader på flykt, utan mat och med rädslan som ständig reskamrat. Många pojkar dog under flykten.

”Vi gick genom öknar och halvöknar”, berättade Samuel som var åtta år för mig. Det var fruktansvärt hett hela tiden och de hade inget att äta eller dricka. De som överlevde gjorde det tack vare att de drack urin. Pojkarna hade i panik flytt från sina hembyar långt inne i Sudan,

och de flydde för att slippa tvångsrekryteras av militären. By efter by tömdes på unga pojkar och de höll ihop under flykten. De större försökte ta hand om de mindre. Det var skönt att se att Rädda Barnen från första början kunde ta stort ansvar för att hjälpa pojkarna i Pignudo. Först sov pojkarna under bar himmel och så småningom fick de hjälp att bygga enkla hus där de bodde i grupper av pojkar i lite blandade åldrar. Rädda Barnen satsade genast på psykosocialt stöd och pojkarna fick stor hjälp av psykologer att bearbeta allt de varit med om. De fick gå i skolan och de kunde leka och spela lite fotboll. Alla fick berätta sin historia för att man skulle kunna spåra deras familjer. Berättandet var också en del i att stödja barnen.

Men, 1991 tvingades de fly igen på grund av inbördeskriget som bröt ut i Etiopien. Pojkarna kunde inte återvända till sina hembyar i Sudan, där kriget fortfarande pågick. De tog sig söderut och många hamnade till sist i Kakuma i norra Kenya. Jag var där i januari 1995. I Kakuma bodde då 28 000 flyktingar – 8 000 av dem var ensamma flyktingpojkar. De yngsta var runt tio år, de äldsta hade fyllt 18 år. Rädda Barnen gjorde

en stor insats i Kakuma och flyktingarna älskade ”Radda”, som de kallade oss.

I Kakuma träffade jag William och Abraham, båda 15 år. De tillhörde den grupp pojkar som flytt till Pignudo och var bara åtta år då de kom dit. Sedan dess hade de varit på flykt. William var duktig i skolan och pratade jättebra engelska. Han berättade att han delade hus med fyra andra pojkar. De hade själva valt att bo tillsammans och de hade byggt huset som de bor i. Jag minns att de sa att de lagade sin mat själva – fast de gillade inte alls att laga mat.

William grubblade mycket på hur hans familj hade det. Han visste inte var de var eller ens om de levde. Abraham hade just fått veta att hans familj fanns inne i ett flyktingläger i södra Sudan. Han berättade för mig att han längtade efter dem och ville träffa dem. ”Men jag återvänder inte till Sudan”, sa han. ”Jag orkar inte fly en gång till.”

Båda pojkarna drömde om att kunna återvända hem, men i väntan på att det skulle bli fred i Sudan försökte de skapa sig en framtid i Kakuma. Jag tänker ofta på de här

pojkarna, undrar hur det har gått för dem och hur många olycksbröder de har nu, med den pågående konflikten i Darfur.

De var ju hans syskon!

Fredrik Malmberg, anställd mellan 2001 och 2008

Jag jobbade för Rädda Barnen i Uganda och det här var runt 2006. En dag ringde en kille, Daniel Meshe, till Rädda Barnens stödtelefon för barn utan papper i Stockholm och berättade om sina adoptivsyskon som blivit kvar ensamma i Uganda. Han var mycket orolig för dem.

Daniel bodde från början i Kongo med sin pappa, mamma och sina syskon. När hans moster dog adopterade hans pappa de tre kusinerna som blivit föräldralösa och alla barnen levde tillsammans som syskon. Men Daniels pappa, som var politiskt aktiv, blev hotad till livet och familjen tvingades fly till Uganda. Pappan var fortfarande inte säker men lyckades efter en tid ta sig till Sverige och fick uppehållstillstånd som kvotflykting. Daniels mamma ansökte om att få komma till Sverige med alla barnen för att bo med pappan, men hon dog plötsligt. Nu var barnen ensamma i Uganda.

Sverige bestämde att de biologiska barnen skulle få komma till pappan i Sverige, men inte de tre som var adopterade. Så de lämnades helt ensamma kvar, utan några vuxna som ansvarade för dem. De bodde i ett eländigt skjul, med en halvt uppbrunnen madrass som enda inredning och de tvingades tigga och leva på allmosor.

Men Daniel tänkte på sina adoptivsyskon dag och natt och höll hela tiden kontakt med dem. Han var upprörd över orättvisan i att de inte fick komma till Sverige. De var ju hans syskon! Då hittade han numret till Rädda Barnens stödtelefon och när han ringde frågade han uppgivet vad han kunde göra för att hjälpa dem. Ärendet var lite av ett moment 22. Adoptionen var godkänd av de kongolesiska myndigheterna, men accepterades inte av de svenska. Daniel hade försökt göra adoptionen giltig men inte lyckats utan blev istället anklagad av de svenska myndigheterna för att det hela var en skenmanöver. När han försökte bevisa att barnen var adopterade av hans far blev han inte trodd.

Rädda Barnen i Sverige bad mig under tiden att söka upp barnen för att se hur vi bäst kunde hjälpa dem. Jag pratade med dem och skrev ner deras egen berättelse och hur de såg på sin situation, för att kunna bevisa för svenska myndigheter att de här barnen faktiskt inte hade någon att bo hos eller som kunde ta hand om dem.

Via en advokat som Rädda Barnen anlitade överklagades beslutet att barnen inte fick resa till Sverige och nu stod det klart att pappan var deras enda anhörig. Och det otroliga hände – tingsrätten rev upp beslutet! Daniel är verkligen en hjälte, han var helt ny i Sverige, kunde inte språket, men trots detta drev han ihärdigt arbetet med att få hit sina syskon och höll kontakt med både dem och Rädda Barnen.

Men ambassaden i Uganda krånglade och det fanns risk för att det skulle ta ytterligare ett halvår innan barnen kunde åka till Sverige. De hade nu bott två år i skjulet, mådde inte alls bra och var ofta sjuka. Vi försökte hjälpa dem med mediciner, men det var viktigt att lösa deras situation så fort som möjligt.

Speciellt den yngsta pojken var illa därn och låg mest passiv i skjulet. Det var inte så konstigt efter att han först hade förlorat sina biologiska föräldrar, och sedan även adoptivföräldrarna. Vi lyckades ordna fram provisoriska pass till dem, och det var först när barnen såg passen med sina egna foton i som de verkligen förstod att det här nog var slutet på mardrömmen. Det var ett starkt ögonblick, att plötsligt se ögonen tåras på den yngsta flickan, som fram till dess slutit sig och inte visat känslor alls. Så sviken hade hon känt sig av vuxenvärlden.

Min fru, som ändå skulle resa till Sverige i ett tjänsteärende, flög tillsammans med barnen hela vägen. När de bytte flyg i Amsterdam var det med stora, rädda och nyfikna ögon de såg sig omkring. De tittade på alla lampor, julpynt och på människor i konstiga kläder. De hade ju aldrig sett något liknande tidigare, för dem var det nästan som att se rymdvarelser från en annan planet.

Daniel mötte upp de överlyckliga syskonen på flygplatsen i Sverige och då hade de inte setts på flera år. Nu bor alla barnen tillsammans i Örnsköldsvik. Jag har kontakt med Daniel då och då och han berättar att alla går i skolan för

första gången i sina liv. Det är skönt att höra att det gått bra för dem till slut.

Jag valde att JO-anmäla den berörda kommunen, som avgör i adoptionsärenden som det här. Enligt socialtjänstlagen ska barnen själva få komma till tals innan sådana här beslut fattas, men det struntade man helt i. Vid utredningen var det ingen som kontaktade myndigheterna i Uganda för att försöka få prata med barnen, trots att det hade varit lätt för dem att få tag i dem med Rädda Barnens hjälp. Om de hade pratat med barnen hade det första domstolsbeslutet förmodligen sett annorlunda ut och barnen hade fått komma till Sverige tidigare.

Nu slutade det ju lyckligt i alla fall som tur är och det som hände kan förhoppningsvis stärka andra flyktingbarns rättigheter i framtiden.

”Nu behandlas barnen bättre”

Mali Nilsson, anställd sena 2001

Det var 2004–2005 någon gång, och Rädda Barnen höll i en utbildning för fängsvaktarna på ett fängelse i Pakistan om vårt arbete mot aga. När vi var där träffade vi några unga fångar, pojkar mellan 12 och 17 år som blivit illa åtgångna och hade märken av piskrapp på sina ryggar. För att stoppa misshandeln utbildade vi fängsvaktarna i hur de skulle kunna få disciplin bland fångarna – utan att slå dem, och hur de istället skulle kunna stärka dem genom utbildning. Under året följde vi noga upp hur det gick på fängelset.

Vi blev jättegglada när vi hörde att pojkarna nu fick datautbildning och att socialarbetare pratade med dem en gång i veckan. När vi kom tillbaka ett år senare för att se hur barnen mådde kände vi igen pojken Sultan. Han drog genast av sig fängelseoverallen för att visa oss sin kropp, och vi blev först rädda för vad vi skulle få se.

Men istället för märken efter slag och bestraffningar såg vi inga märken alls. Då kände jag att vi lyckats – att de

verkliga förändringarna kommer av det arbete vi gör på gräsrotsnivå, i direkt kontakt med människorna som berörs.

Kameler räddar familjer i öknen

Per Tamm, anställd mellan 1977 och 2008

Vad allt kunde inte hända i Rädda Barnen! Det är 20 år sedan nu och vi stödde som en av få organisationer Västra Sahara. Västra Sahara var en spansk koloni – Rio Oro – som vid självständigheten invaderades av Marocko. En stor del av befolkningen tog sin tillflykt till Algeriets öken. Under stora umbäranden byggde de upp en stat i exil och gav sitt stöd till det politiska partiet Polisario. Hur de fick öknen att blomstra i 45 graders värme och sand så långt ögat når är ett prov på fantastisk viljekraft. Rädda Barnen stödde dem med vattenbilar, tältduk och vällingpulver.

Efter några år uppstod den vanliga frågan för Rädda Barnen: hur länge skall vi hålla på? Vad kan vara en investering för barnen på sikt? Och svaret var: kameler! Kameler lever på vad öknen kan producera och levererar mjölk, kött, hudar och ull, kan bära tunga bördor och folk. Men det allra viktigaste var kanske att de skulle skapa en hemkänsla. Saharierna är till stor del nomader och

kamelerna är en del av deras liv, men i exilen var det få kameler som kom med.

Jag var vid den här tiden handläggare för Rädda Barnens arbete i Västra Sahara och var placerad på huvudkontoret i Stockholm. Andra organisationer hade gett saharierna en kycklinguppfödning för att de skulle få i sig proteiner. Det var bara det att en kycklinguppfödning krävde luftkonditionering, import av foder och drivmedel, så nej, för oss var kameler och getter modellen. Det handlade om 200 kameler och 400 getter om jag minns rätt, möjligen det dubbla. Var får man tag i kameler när man sitter på Tegeluddsvägen i Stockholm?

Det visade sig att det inte alls var så svårt och det här var trots allt före Googles tid. Svaret var en firma i Skåne. Nu ställdes jag inför helt nya frågor, om det var köttdjur, mjölkdjur eller lastdjur jag ville beställa och i vilka åldrar djuren skulle vara. Jag hittade också en farm i Australien som sålde kameler och dromedarer och fick till exempel vykort med ”ko och kalv”, ”hingst med lass” i tjugig omgivning. Ville vi bli prenumeranter på tidningen ”The Camel” måhända? Det gick fint. Det var en

månadstidning som producerades i Somalia och som tog upp olika aspekter på kamelskötsel.

Att välja leverantör av djuren var en sak men inköpet stötte också på politisk patrull. Om djuren skulle importeras med båt till en av Algeriets hamnar med en massa kameler till saharierna ombord skulle det väcka ont blod hos de marockanska myndigheterna som inte ser Algeriets stöd till Polisario med blida ögon. Den svenska ambassaden ringde mig med andan i halsen för att försöka förhindra eventuella diplomatiska förvecklingar. Jag såg framför mig kameler sticka ut sina huvuden ur gluggar som på en Noaks ark vid inloppet till Algers hamn och en massa arga människor hoppa på kajen. Då återstod alternativet att köpa upp djuren från kamelmarknaderna i grannländerna Mauretanien och Mali. Skulle jag följa med och ha en portfölj med pengar under armen, som jag sedan portionerade ut efter hård prutning? Och hur gör man när man synar kamelers tänder?

I samma veva fick jag ny utlandsstationering så det gällde att snabba på med kamelerna. Vår ekonomichef räddade situationen med en väldigt praktisk lösning: låt oss skicka

pengarna till saharierna för att låta dem göra uppköpen själva. Det var en lättnad även om jag sett mig själv i nattens mörker diskret föra kamelerna över gränsen. Diskret förresten, i äventyrsromaner binder man mossa kring hovarna för att inte upptäckas. Vi hade väl fått ta till säckväv i öknen. Hur hade vi fått tyst på getterna? Vissa frågor får inget svar. Faktum är att kamelerna köptes in av exilflyktingarna själva och de blev oerhört uppskattade.

Gamla män fick tårar i ögonen när de talade om lyckan att nu ha kameler omkring sig igen. Många kamelston fick namnet Radda efter Rädda Barnen. Ja det var så vi ville se det i alla fall. I själva verket är Radda (som stavas Ghadda) ett vanligt arabiskt flicknamn, men det blev ett fint slut på en bra insats.

”Det är viktigt att bygga långsiktigt”

Olof Risberg, anställd sedan 1998

Jag var med och startade upp ett centrum för barn och unga i kris i Rumänien på 90-talet. Det var ett centrum som liknade det Rädda Barnen redan drev här i Sverige. Bara att vi byggde upp något nytt skapade hopp i Rumänien. Det fick människor att kunna och våga börja prata om barns rättigheter och det fick skolor att öppna upp för samarbeten.

När vi utbildade den rumänska personalen använde vi oss av den kunskap och de erfarenheter vi fått av att driva kriscentrum i Sverige. Vi byggde också kompetens hos bland annat terapeuter och socialarbetare för att de skulle kunna hjälpa barn som upplevt svåra saker. Och vi lyckades exportera vårt koncept att arbeta med utsatta barn. Jag jobbade med det här projektet i säkert fyra år och idag är rumänska Rädda Barnen en självständig del av Rädda Barnen.

Det var de hemiska barnhemsbilderna som visades upp i media efter Ceauşescus fall som gjorde att Rädda Barnen startade upp arbetet i Rumänien. Vi arbetar fortfarande med att stödja personalen med regelbundna utbildningar, det är väldigt viktigt att Rädda Barnen i Rumänien lever kvar. Jag minns särskilt en ung tjej som varit utsatt för trafficking. Vi hjälpte henne att börja skolan och arbetade hårt mot stigmatiseringen av henne som fanns. Folk tyckte att hon var en "bad girl", att allt var hennes fel och vi fick kämpa för att ändra attityderna i hennes egen familj, i skolan och inom socialtjänsten. Så är det ju, att fördomar ofta grundar sig på ren okunskap. Så när de lärde sig mer tyckte de inte längre att det var hennes fel.

Det känns bra att ha fått vara med och bygga upp något långsiktigt och uthålligt. Hellre föreläser jag i små byar i norra Rumänien, på enkla och oglamorösa ställen där jag fryser och får äta äcklig mat, än sitter i någon glamourös TV-soffa och pratar. Vi är till för barnen, det är vad allt handlar om.

”Häftigt med lokalt engagemang”

Christina Hagner, anställd sedan 1997

Jag minns när jag skrev ett reportage om Råneå lokalförening, som arbetade med flyktingar. Det skulle komma nya asylsökande och invånarna hade förberett ett så bra mottagande. Bland annat så hade Rädda Barnens lokalförening utsett fadderfamiljer för flyktingarna, de fick second hand-kläder och fiskeföreningen ordnade både fiskeresor och skoterutflykter för att de skulle känna sig hemma. Det var så oerhört sympatiskt och Råneå var ett bra föredöme för andra kommuners flyktingmottagande.

Ett annat starkt minne är mötet med en ung romsk barnfamilj, som jag träffade tillsammans med en svensk ”fadderfamilj”. De hade en så nära relation och barnen började prata om fadderfamiljen som sin svenska mormor och morfar. Det var viktigt för de här barnen att ha trygga vuxna omkring sig, eftersom deras mamma vid den tiden mådde mycket psykiskt dåligt på grund av hennes rädsla att bli utvisad.

Det är det som är det häftiga med Rädda Barnens lokalföreningar, all denna mänskliga omtanke som våra medlemmar visar andra människor. Människor som verkligen behöver det.

Alemitu bor inte längre i helvetet

Lisbeth Helleberg, anställd mellan 1979 och 2003

Alemitu är en flicka som jag inte kan glömma. Jag träffade henne i Addis Abeba år 2000 hos en organisation som Rädda Barnen gav stöd till. De hade startat ett drop-in-center för flickor som farit mycket illa i livet. Alla flickorna hade blivit utsatta för övergrepp av olika slag. Det var tvångsgifte, misshandel, tvångsarbete och tvångsprostitution. Alemitu var 18 år, och de senaste sju åren hade hon levt i helvetet, men nu såg hon en framtid. Alemitu var ovanlig, för oftast är etiopiska flickor jätteblyga och man får dra deras historier ur dem. Men Alemitus historia bara rann ur henne, livfullt, som om hon hade ett stort behov av att berätta. När minnena blev för svåra rann tårarna medan hon berättade.

Hon bodde med sin pappa från början, i en stad långt från Addis. De blev osams och hon flyttade till släktingar i närheten. Men efter ett tag ville de inte ha henne där. Alemitu träffade en kvinna som hade släkt i Addis som skulle kunna hjälpa henne med arbete, påstod hon. Kvinnan skickade iväg Alemitu, som då bara var elva år,

till Addis. Där fick hon arbete som hembiträde hos en ensamstående kvinna. Hon arbetade hårt, helt utan lön. Men hon fick mycket stryk och till sist rymde hon. Hon fick ett nytt hembiträdesjobb, men även där fick hon mycket stryk och till sist sa hon upp sig. Hon fick bara ut halva sin innestående lön och bestämde sig för att aldrig mer bli någons piga.

Alemitu hamnade på gatan, där hon träffade en man som sa att hon kunde tjäna pengar på att sälja öl och tog henne till en kvinna som skulle hjälpa henne. Kvinnan kom från samma stad som Alemitu därför litade hon på henne. Men kvinnan var en ”madam” – en bordellmamma och hon tvingade Alemitu att ta emot kunder. Hade hon en kund fick hon vara i madamens hus, hade hon ingen fick hon sova på gatan. Alemitu var 14 år då hennes liv som prostituerad började.

Alemitu berättade för mig att det svåraste var att få kunderna att använda kondom. Ville de inte tvingade madamen henne att ta emot dem ändå, sa hon med tårarna rinnande. Hon flydde och höll till i Addis stora marknadsområde, Merkato och där hittades hon av den

gatubarnsorganisation som Rädda Barnen stödjer. De hjälpte Alemitu med en kockutbildning och en bostad på drop-in-centret. När jag träffade henne satt hon i köket och skalade potatis. Hon lagade maten på drop-in-centret, och hon hade lärt sig läsa, skriva och räkna i centrets skola. Nu letade hon först och främst efter ett arbete, sedan en bostad – och kanske en fästman någon gång i framtiden.

Efter sju fruktansvärda år såg hon ljust på framtiden.

När barnporren kom på agendan

Christina Hagner, anställd sedan 1997

Jag började frilansa för Rädda Barnen i mitten av 90-talet och skrev bland annat en rapport om barnpornografi, som då börjat spridas på nätet allt mer. På den tiden var det här så nytt att jag knappt förstod vad det var jag skrev om. Men så mycket förstod jag, att problemet låg i att pedofilerna var duktiga på att anamma den nya tekniken. Det var därför barnpornografin nästan exploderade på 80-talet, när vem som helst plötsligt kunde producera egen barnporr med hjälp av en enkel videokamera. Förövarna låg steget före och myndigheterna steget efter.

Jag började intressera mig för frågan då jag jobbade som kriminalreporter på TT, för där kom jag att titta på en del barnporrbeslag. Det jag upptäckte var att ingen brydde sig om bilderna på barnen. Vilka barnen var eller att bilderna fanns kvar på nätet. När jag talat med Rikspolisstyrelsen och förstod att ingen tänkte utreda barnen som kränktes på nätet om och om igen blev jag väldigt upprörd. Så jag började rota i det, det här var runt 1992.

Jag fick tipset att kontakta Rädda Barnen och gjorde en intervju med psykologen Börje Svensson på Rädda Barnens Kriscentrum. Det blev till slut en bok, "Rätten att kränka ett barn", där ett kapitel handlar om Rädda Barnen och det påverkansarbete som drevs för att stoppa barnpornografin och hindra att barnen som utnyttjades på bilder och filmer inte skulle kränkas ännu mer.

Rädda Barnen ingick vid den här tiden i ECPAT International som sedan blev en självständig organisation i Sverige och fortfarande arbetar mot handel med barn. En viktig händelse var den världskongress om barnsexhandel som hölls i Stockholm 1996 och som verkligen satte den här viktiga frågan på agendan för våra politiker.

När vi smugglade in väskor i FN-huset

Mali Nilsson, anställd sedan 2001

Det första minne av Rädda Barnen som kommer till mig är när vi i oktober 2006 lanserade FN-studien om våld mot barn i New York. Vi var 16 kollegor från världens alla hörn som var där under tio dagar för att lobba på FNs medlemsstater i generalförsamlingen. De flesta kollegorna hade aldrig tidigare varit utanför sin egen del av världen och kanske inte ens jobbat med att försöka påverka sin egen regering. Så det var verkligen en resa för dem, att komma från jobben nära barn och lokala partnerorganisationer i små byar, till FN-skrapan i New York.

Alla var jättemotiverade och flera hade köpt nya kostymer och kjolar, efter att jag förklarat att här gällde inte jeans och gym-paskor. Vårt lobbyarbete började med 500 svarta väskor med texten "Stop violence against children" som vi tagit fram. Men för att få in dem i det hårt kontrollerade FN-huset var vi tvungna att smuggla in dem. Så vi sprang

in med kanske tio stycken åt gången, gömda i våra egna väskor, medan en av oss stod inne vid caféet och samlade in dem. Sedan skyndade vi in i tredje utskottet och la en väska på varje medlemsstats bänk innan någon hunnit komma. Det var vansinnigt roligt att se mina kollegor – som i vanliga fall jobbar på lokal nivå i till exempel Senegal – nu bombardera Gambias och Burkina Fasos ambassadörer med våra påverkansbudskap.

När alla deltagare sedan gick in i tredje utskottet möttes de av allt vårt material på sina platser. Och jag lovar, senare på kvällen syntes delegater med våra svarta väskor på halva Manhattan när de hoppade in och ut ur sina limousiner.

Det var så roligt att se Rädda Barnens anställda komma till New York och FN och vara laddade på en ganska naiv nivå, för att tio dagar senare verkligen ha växt i sina kläder. Att kunna påverka de högsta i FN, som vi gjorde under den här veckan, gav dem verkligen en större professionell självkänsla och jag kände mig stolt över att ha bidragit till detta genom att vara deras lagkapten. ”Du skulle kunna sälja snö till eskimåer” var en kommentar jag

fick från en av Rädda Barnens medarbetare i
Elfenbenskusten.

Det finns alltid hopp

Olof Risberg, anställd sedan 1998

När jag jobbar med terapi för utsatta barn på Rädda Barnens kriscentrum handlar det om att lindra ångesten hos barnen. De är ju helt vanliga barn som varit med om något ovanligt. Vanliga underbara barn som vill ha upprättelse – och det kan de få här.

De kanske alltid kommer att vara lite speciella på grund av sin situation, men får vi dem att lida mindre gör vi ett bra jobb tycker jag. En gång följde jag med en pojke i sjuårsåldern till ett fängelse här i Sverige. Hans pappa hade begått övergrepp mot honom, men pojken ville ändå ha kontakt men bara om pappan ville ändra på sig. Han tyckte att det var bra att pappan fick sitta i fängelse där han fick terapi och vård – precis som pojken själv fick. Jag pratade med pappan först, och han förstod vad han gjort mot sin son och tog på sig hela skulden. Det gjorde pojken lättad. Han var också lättad över att faktiskt få se pappan där i fängelset. Innan hade han haft hemska fantasibilder i huvudet av hur det såg ut där. Framför sig såg han tjocka galler, jordgolv och att pappan inte fick

någon mat. Nu kunde han ställa alla sina frågor – och få svar. Pappan sa till sin son: ”Det jag gjorde mot dig var helt fel, och vill du ändå träffa mig så vill jag träffa dig. Men det är du som bestämmer.”

Rädda Barnens uppdrag som organisation tycker jag är att förmedla att om vi bara anstränger oss så finns hopp även för de mest utsatta. Men inget är ”quick fix” – det är långsiktigt och hårt arbete som gäller. Då gäller det att ha en rimlig ambitionsnivå och inte se det som ett misslyckande om ett barn slåss, använder vapen eller begår grova brott. Om vi så bara får ett sådant barn att gå från grov kriminalitet till att leva i ett slags gränsland med lättare kriminalitet och bli mer empatiskt så är det ett stort steg.

Styrkan i Rädda Barnen är att vi inte är en myndighet. Vi kan ta emot barn som inte vågar söka sig någon annanstans, som de som inte fått uppehållstillstånd till exempel, eller de som inte vill gå till Barn- och ungdomspsykiatri av rädsla för att ses som psykfall. Det finns en frihet i att kunna vända sig till oss. Vi lyfter på stenar som ingen annan tittar under. Hur kommer det sig

till exempel att hundratala romska barn i Sverige inte går i skolan? Det är en typisk Rädda Barnen-fråga. Vi utmanar tabun, som att barn själva faktiskt kan begå övergrepp mot andra barn. Vårt oberoende gör att vi kan ställa de obekväma frågorna och göra samhället bättre för barn.

*Rädda Barnen kämpar för barns rättigheter.
Vi väcker opinion och stöder barn i utsatta
situationer – i Sverige och i världen.*

Rädda Barnen har stått på barnens sida i 90 år. Genom personliga berättelser från nio av de många tusentals människor som under åren givit av sitt engagemang, stöd och tid, vill vi ge dig en glimt av Rädda Barnens själ och hjärta. Här möter du några av de medarbetare som döljer sig bakom våra många insatser för att skapa en bättre värld för barn. En värld där barn inte bara överlever utan får ett liv värt att leva.

Berättelserna kommer från anställda och före detta anställda på Rädda Barnen:

Love Almqvist
Christina Hagner
Lisbeth Helleberg
Fredrik Malmberg
Mali Nilsson
Olof Risberg
Michaela Sjögren Cronstedt
Per Tamm
Björn Westlund

Rädda Barnen
107 88 Stockholm
Besöksadress: Landsvägen 39, Sundbyberg
Telefon: 08-698 90 00
Info@rb.se
www.rb.se
twitter.com/raddabarnen
blogg.rb.se/nitdo

© Rädda Barnen 2009

ISBN: 978-91-7321-346-2
Artikelnummer: 10434

Projektleddare: Lisa Norström. Intervjuer och textbearbetning: Pernilla Norström.
Layout: Niklas Jakobsen och Ulla Ståhl. Grafik: Niklas Jakobsen och Annelie Rehnström.